

Любенко А. М.,
д.е.н., професор, професор кафедри обліку і оподаткування,
Львівський навчально-науковий інститут,
ДВНЗ «Університет банківської справи»

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ КОНТРОЛЮ ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ

Інтеграція України у світове економічне і правове співтовариство передбачає, що вітчизняна система контролю повинна відповідати положенням Лімської декларації керівних принципів аудиту державних фінансів, прийнятої 1977 року IX конгресом Міжнародної організації вищих органів фінансового контролю (англ. INTOSAI) [1].

Підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом в 2014 році визначило необхідність реформування контролю в державному секторі економіки до міжнародних стандартів. Зокрема, Угода визначає необхідність забезпечення розвитку бюджетної політики і надійних систем внутрішнього контролю та зовнішнього аудиту, що базуються на міжнародних стандартах і відповідають основоположним принципам підзвітності, прозорості, економності, ефективності та результативності [2].

Незважаючи на прогалини і недоліки вітчизняної системи фінансового контролю, слід зазначити, що вона розвивається в напрямку урахування норм, сформованих у відповідній міжнародній практиці. Поряд з цим, на даному етапі становлення вітчизняної системи держфінконтролю пріоритетом має стати розробка національних стандартів на основі міжнародних уніфікованих положень контролю і аудиту публічних фінансів.

Для виконання цього непростого завдання система державних органів контролю повинна бути структурно і методологічно єдиною, функціонально визначеною, з чітко прописаними правами, що охоплюють всю сукупність бюджетних ресурсів, які забезпечують функціонування економіки. Це дозволить, з одного боку, виключити зайве дублювання, оптимізувати державні витрати на забезпечення функціонування контрольних органів і, з іншого боку - істотно підвищить їхню ефективність.

В свою чергу, крім впровадження вітчизняних стандартів контролю публічних фінансів, не менш важливим є розробка підходів до оцінки діяльності органів державного фінансового контролю, та визначення ефективності загалом.

На даний час оцінка діяльності ДФК проводиться за показниками, які умовно можна поділити на *кількісні* (кількість проведених контрольних заходів, обсяг охоплених контролем бюджетних коштів, сума виявлених і відшкодованих фінансових ресурсів за видами порушень, кількість посадових і матеріально-відповідальних осіб притягнутих до адміністративної та дисциплінарної відповідальності за результатами контрольних заходів, кількість публікацій/згадувань у ЗМІ результатів ревізій та аудитів тощо); та

якісні (відсоток відшкодування фінансових ресурсів за видами порушень, відсоток врахування пропозицій за результатами аудитів та інших контрольних заходів, ефективність діяльності органу ДФК як співвідношення видатків на утримання та відшкодованих і поновлених сум за результатами контролю тощо).

Очевидно, що вага якісних (відносних) показників при оцінці ефективності діяльності вітчизняних органів ДФК повинна бути більш пріоритетною та мати вищу вагу. На даний час ці показники діяльності, зокрема в Державній аудиторській службі України за 2018 рік, мають досить низьке значення, а саме відсоток відшкодування до виявлених порушень фінансової дисципліни – 42,7%, ефективність діяльності (тобто окупність, співвідношення видатків на утримання органу та відшкодованих і поновлених сум за результатами контролю) лише 129,2%, або 1,3 раза [3] (рис. 1). Для прикладу, американські державні аудитори GAO (Government Accountability Office), маючи загальну чисельність 3000 працівників [4], що відповідає чисельності Державної аудиторської служби, за 2018 рік досягли ефективності (окупності) своєї діяльності в 124 рази [5] (рис. 2), тобто практично в 100 разів більше ніж вітчизняні аудитори.

ЗАГАЛЬНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗА КОНТРОЛЮ

Рис.1 Загальна ефективність заходів контролю Державної аудиторської служби України за 2016-2018 роки [3]

Крім цього, досить часто вітчизняні органи ДФК, в доказ своєї результативності приводять ріст виявлення фінансових порушень на один об'єкт контролю у порівнянні з минулим періодом (у 2017 році – 1,2 млн. грн., у 2018 році – 1,5 млн. грн., ДАСУ), що є досить дискусійним досягненням, може свідчити про те, що ДФК не в повній мірі досягає своїх мети, адже державний контроль, поміж іншого, повинен виконувати аналітичну, попереджувальну та стимулюючу функції, а саме, з'ясовувати причини та передумови, що сприяють виникненню фінансових порушень і розробляти комплекс заходів, який би унеможлилював їх у майбутньому.

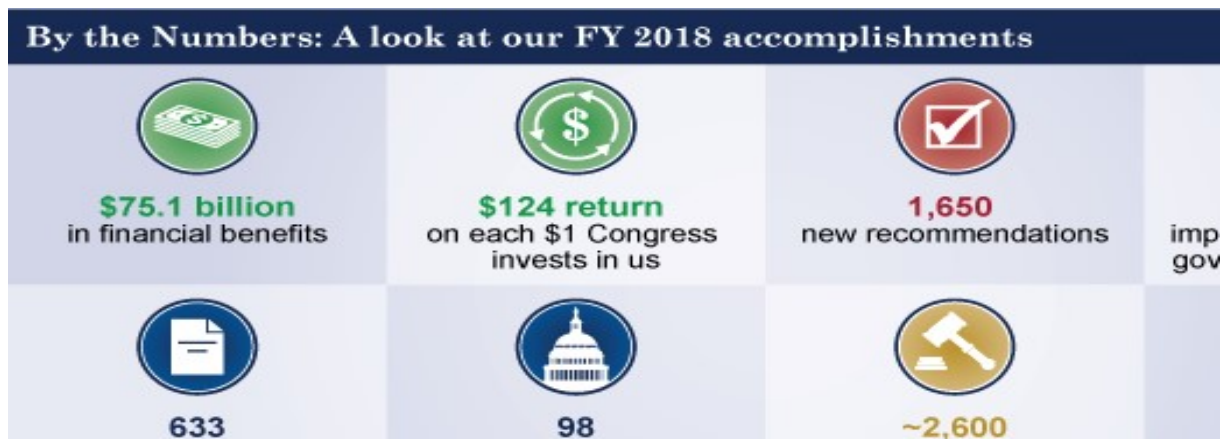

Рис.2. Результати роботи державних аудиторів GAO (США) за 2018 рік [5]

Важливим аспектом в підвищенні ефективності державного фінансового контролю, розумінні його мети і місії, поруч з розробленням і ухваленням національних стандартів контролю публічних фінансів, має стати прийняття Кодексу професійної етики працівників контролю публічних фінансів та визначення основних етичних принципів, якими слід керуватися. В їх основу можуть лягти принципи, визначені незалежними професійними організаціями, які регулюють діяльність бухгалтерів та аудиторів, а саме Міжнародною федерацією бухгалтерів (IFAC), INTOSAI, ACCA та CPA.

Зокрема, до Кодексу професійної етики працівників контролю публічних фінансів варто включити етичні принципи, а саме: добросовісність, об'єктивність, професійна компетенція, професійна поведінка, конфіденційність та публічність та незалежність (для органу зовнішнього аудиту Рахункової палати). Реалізація цих принципів в діяльності органів державного контролю публічних фінансів, а також моніторинг експертним та громадським середовищем повноти їх дотримання, сприятиме професійності державних аудиторів та ефективності державного фінансового контролю.

Література

1. Лімська декларація керівних принципів аудиту державних фінансів [Електронний ресурс] : – Режим доступу: http://www.ac-rada.gov.ua/control/main/uk/publish/article/140217?cat_id=32836.
2. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом [Електронний ресурс] : – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/diyalnist/evropejska-integraciya/ugoda-pro-asociasiyu>.
3. Публічний звіт про діяльність Державної аудиторської служби України за 2018 рік [Електронний ресурс] : – Режим доступу: <http://dkrs.kmu.gov.ua/kru/doccatalog/document?id=146550>.
4. A Conversation with U.S. Comptroller General Gene L. Dodaro [Електронний ресурс] : – Режим доступу: <https://www.cpajournal.com/2017/04/21/conversation-u-s-comptroller-general-gene-l-dodaro/>.
5. Performance and Accountability Report Fiscal Year 2018 [Електронний ресурс] : – Режим доступу: <https://www.gao.gov/products/GAO-19-1SP>.